

Julie Kristoffersen Nystuen

Fordeler og ulemper ved plassering i slektsfosterhjem

Advantages and disadvantages of placing children in kinship care

Bacheloroppgave i barnevern

Veileder: Randi Lise Juul

Mai 2024

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Julie Kristoffersen Nystuen

Fordeler og ulemper ved plassering i slektsfosterhjem

Advantages and disadvantages of placing children in kinship care

Bacheloroppgave i barnevern
Veileder: Randi Lise Juul
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Sammendrag

Det har de siste årene blitt et økende fokus på å undersøke om det finnes potensielle fosterhjem innenfor barns slekt eller nære nettverk når et barn ikke lenger kan bo hjemme hos sine biologiske foreldre. Det er derfor både relevant og interessant å se på både hvilke fordeler og hvilke ulemper det finnes ved en slik plassering. Denne oppgaven utforsker dette, med særlig fokus på de fire perspektivene: kultursensitivitet, familieband, vurdering av barnets beste og barns rett til medvirkning.

Oppgaven ser på at slektsfosterhjem blir mindre brukt ved plassering av barn med minoritetsbakgrunn i forhold til etnisk norske barn, og diskuterer både kultursensitivitet i barnevernet, samt hvordan ulike fosterhjems plasseringer kan påvirke minoritetsbarn. Den ser også på to viktige prinsipper i barnevernsarbeid, som er barns rett til medvirkning og det biologiske prinsipp. Et tredje prinsipp som skal prioriteres over alt annet, er prinsippet om barnets beste. Oppgaven vil derfor diskutere hva som menes med dette prinsippet. Det diskuteres også pliktfølelse hos slektsfosterforeldre, sammen med familiekonflikter og hvordan det kan påvirke barn. Til slutt vil oppgaven fokusere på vurderingen av barnets beste ved plassering i slektsfosterhjem sammenlignet med ordinære fosterhjem, og betydningen av både medvirkning, kontinuitet og stabilitet.

Samlet sett rettes fokuset i oppgaven på ulike fordeler og ulemper ved plassering i slektsfosterhjem basert på de fire perspektivene, med størst fokus på prinsippet om barnets beste som er den mest betydningsfulle faktoren ved beslutningstaking i barnevernet. Oppgaven benytter litteraturstudie som metode, hvor allerede eksisterende forskning og teorier blir brukt for å belyse problemstillingen.

Abstract

In recent years there has been an increased focus on exploring the potential of placing children within their family or close network when they no longer can live with their biological parents. Therefore, it is both relevant and interesting to examine the advantages and disadvantages of such placements. Through our perspectives, i.e. cultural sensitivity, family bonds, assessment of the best interest of the child and children's right to participation, this thesis explores this issue.

This thesis will argue that kinship care is less used as a placement option for children with a minority ethnic background compared to children with a Norwegian ethnic background and it looks at both cultural sensitivity in child welfare and how different care placements can affect children with a minority background. It also examines two important principles in child welfare work, which is children's right to participation and the biological principle. A third principle that takes precedence is the best interest of the child. Thus, this thesis therefore explores what this principle entails. It also discusses the sense of duty kinship carers might have, family conflicts, and how this can affect the children. Finally, this thesis looks closer at how the assessment of the best interest of the child in kinship care is compared to ordinary foster care, The emphasis will be on participation, continuity, and stability.

Overall, based on the four principles, with the perspective of the best interest of the child being the significant factor in decision-making in child welfare, this thesis focuses on the various advantages and disadvantages of placing children in kinship care, The method used is a literature review, drawing on existing research and theories to explore this issue.

Innholdsfortegnelse

1 INTRODUKSJON	4
1.1 OPPGAVENS OPPBYGNING	5
1.2 AVGRENSNING	5
1.3 BEGREPSAVKLARING	6
1.3.1 Fosterhjem	6
1.3.2 Slektsfosterhjem	6
2 METODE	7
3 TEORETISK RAMMEVERK	8
3.1 DET BIOLOGISKE PRINSIPP	8
3.2 BARNES RETT TIL MEDVIRKNING	9
3.3 KULTURSENSITIVITET	11
3.4 HVA MENES MED “BARNETS BESTE”?	12
4 NOEN SENTRALE FORSKNINGSFUNN	13
4.1 FOSTERHJEMSPLOSSERING	14
4.2 BEDRE MENTAL HELSE- OG MINDRE ATFERDSPROBLEMER	15
4.3 ANVENDELSE AV FOSTERHJEM FOR BARN MED MINORITETSBAGGRUNN	16
5 DISKUSJON	17
5.1 KULTURSENSITIVITET	17
5.2 FAMILIEBÅND	19
5.2.1 Plikt	20
5.2.2 Konflikt	21
5.2.3 Konklusjon	21
5.3 VURDERING AV BARNETS BESTE	22
5.4 BETYDNINGEN AV KONTINUITET OG STABILITET	24
5.4.1 En mildere overgang	24
5.4.2 Bedre mental helse- og mindre atferdsproblemer	24
5.4.3 Konklusjon	25
6 KONKLUSJON	25
LITTERATURLISTE	28

1 Introduksjon

Når barn lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, er barnevernet pliktet, i henhold til barnevernloven § 1-1 (2021), til å gi hjelp, beskyttelse og omsorg. Dette inkluderer situasjoner der barn må flytte fordi de av ulike grunner ikke lenger kan bo hos sine biologiske foreldre og derfor må plasseres i et nytt hjem. Uavhengig av årsaken til at et barn må flyttes, og på hvilken måte plasseringen skjer, må barnevernets ansatte alltid prioritere barnets beste (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Dette er nedfelt i barnevernloven (2021) § 1-3. Et av tiltakene barnevernet kan benytte seg av for barn som trenger et nytt hjem, er plassering i fosterhjem.

Tradisjonelt har barnevernet i Norge rekruttert fosterhjem fortrinnsvis fra regionen som barnet bor i. Vanligvis var ikke fosterforeldre i slekt med barna, og kjente ikke til dem før plassering. I de senere årene er det blitt innført en politikk i mange samfunn, som vil plassere barn som ikke kan bo hjemme hos slekt eller nært nettverk (Winokur et.al., 2014). I 2004 fikk barnevernet i Norge forskrifter om å vurdere familie, nettverk eller slekt som mulige fosterhjem ved omsorgsovertakelse (Thørnblad, 2009). I den nye forskriften om fosterhjem ble det nå sagt at barneverntjenesten alltid skal vurdere om det er noen i barnets familie eller nære nettverk som kan velges som fosterhjem (Forskrift om fosterhjem, 2004, § 4). Barnevernloven (2021) har også fått en paragraf (§ 9-4) som omhandler det samme.

Ifølge barnevernsstatistikk fra Bufdir (Hentet: 10.04.24), var det ved utgangen av 2022 totalt 10 151 barn i kommunale fosterhjem, der 3 011 av disse var plassert i fosterhjem i familie og nære nettverk (Bufdir, u.å.). Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser en økning i antall barn som plasseres i slektsfosterhjem, med 4 prosentpoeng fra 2017 til 2021 (SSB, 2022). På bakgrunn av både økende prioritering og fokus i barnevernet på å vurdere om barn kan plasseres i slekt eller i nært nettverk ved omsorgsovertakelse, vil jeg undersøke følgende problemstilling: *“Hvilke fordeler og ulemper finnes det ved plassering i slektsfosterhjem?”*. Jeg vil belyse problemstillingen ut fra fire perspektiver: kultursensitivitet, familieband, vurdering av barnets beste og barns rett til medvirkning.

1.1 Oppgavens oppbygning

I det innledende kapittelet av oppgaven har tema og problemstillingen blitt introdusert. Videre vil det bli presentert en avgrensning av oppgaven, samt en redegjørelse for noen sentrale begreper som er relevante for oppgaven. Kapittel 2 tar for seg den anvendte metoden. Det teoretiske rammeverket blir presentert i kapittel 3, som inkluderer teorier om det biologiske prinsipp, barns rett til medvirkning, kultursensitivitet og hva som menes med barnets beste. Sentrale funn fra tidligere forskning blir presentert i kapittel 4. Disse funnene, sammen med det teoretiske rammeverket danner grunnlaget for diskusjonen i kapittel 5, hvor noen utvalgte fordeler og ulemper med slektsfosterhjem blir diskutert i forhold til kultursensitivitet, familieband, vurdering av barnets beste, og betydningen av kontinuitet og stabilitet. Avslutningsvis samler kapittel 6 oppgavens hovedargumenter i en konklusjon.

1.2 Avgrensning

Det finnes flere ulike typer fosterhjem: ordinære fosterhjem, beredskapshjem, spesialiserte fosterhjem, og slektsfosterhjem. I denne oppgaven vil jeg avgrense meg til å skrive om sistnevnte. Den formelle definisjonen av slektsfosterhjem inkluderer både slekt og nettverk, men jeg vil i denne oppgaven ikke fokusere på nettverksrelasjoner, kun slekt. Fordeler og ulemper ved slektsplassering i fosterhjem kan belyses fra mange ulike perspektiver. I denne oppgaven har jeg avgrenset meg til et utvalgt av disse: kultursensitivitet, familieband, vurdering av barnets beste og barns rett til medvirkning.

Barn med minoritetsbakgrunn blir ofte plassert i norske fosterhjem, grunnet mangel på minoritetsfosterhjem (Proba, 2017). Jeg vil derfor diskutere hvordan en plassering av barn i en familie med annen religiøs, kulturell og etnisk bakgrunn kan påvirke barnet, samt betydningen av kultursensitivitet i barnevernet. Videre vil jeg diskutere motivasjonen bak valget om å bli slektsfosterforelder, og hvordan denne motivasjonen, i tillegg til eventuelle familiekonflikter, kan påvirke barnet. Prinsippet om barnets beste står sterkt i barnevernsfeltet, og jeg vil derfor utforske noen aspekter ved plassering av barn i slektsfosterhjem sammenlignet med ordinære fosterhjem når det gjelder barnets beste. Her spiller også barnets rett til medvirkning en betydelig rolle. Til slutt vil jeg se på betydningen av kontinuitet og stabilitet for barnets beste ved valg av fosterhjem.

1.3 Begrepsavklaring

I problemstillingen har jeg brukt begrepet “slektsfosterhjem” og jeg vil derfor i følgende kapittel se nærmere på både det begrepet, samt “fosterhjem” for å definere skillet mellom dem.

1.3.1 Fosterhjem

Fosterhjem, defineres etter § 9-1 i barnevernloven (2021) som et privat hjem som ivaretar omsorgen for barn på grunnlag av vedtak etter barnevernloven. Begrepet “fosterhjem” dekker et vidt spekter og det finnes flere ulike typer: ordinære fosterhjem, beredskapshjem, spesialiserte fosterhjem, og slektsfosterhjem. De fleste fosterhjem er ordinære fosterhjem. Det som skiller spesialiserte fosterhjem fra ordinære fosterhjem er at spesialiserte fosterhjem gir barn og unge som trenger det mer oppfølging enn ordinære fosterhjem kan gi (Bufdir, u.å.). Når barn må flytte fra hjemmet sitt på kort varsel, blir de tatt imot av et type fosterhjem som kalles beredskapshjem (Bufdir, u.å.). I ordinære fosterhjem, spesialiserte fosterhjem og beredskapshjem har ikke fosterforeldrene kjennskap til barnet på forhånd. Begrepet “fosterhjem” favner også tilfeller der slekt påtar seg rollen som fosterforeldre (Holtan, 2002).

1.3.2 Slektsfosterhjem

Slektsfosterhjem skiller seg fra ordinære, kommunale fosterhjem ved at fosterbarnet er i slekt eller i nært nettverk med den ene eller begge fosterforeldrene. Amy Holtan (2002) beskriver begrepet *slekt* som: “relasjoner som i vid forstand kan tilbakeføres til biologiske eller legale bånd som ekteskap og adopsjon”. Det er en ønsket politikk at barn plasseres i fosterhjem hos slekt eller i nære nettverk når det lar seg gjøre. I oppgaven har jeg valgt å anvende begrepet “slektsfosterbarn”, som referer til barn som er plassert i slektsfosterhjem. Fosterforeldre som tar imot barn de er i slekt med vil bli referert til som “slektsfosterforeldre”.

2 Metode

Denne oppgaven er en litteraturstudie som vil si at jeg benytter meg av allerede eksisterende forskning og teorier (Dalland, 2017). Jeg har benyttet meg av litteratursøk for å innhente relevant teori og forskning som utforsker de sentrale temaene for min problemstilling. Funnene vil benyttes til å svare på problemstillingen.

For å finne frem til nødvendig informasjon har jeg benyttet meg av søkemotorene Google Scholar, oria og idunn. De gir treff på vitenskapelige artikler og tidsskrifter, fremfor vanlig google søk som ofte gir resultater av bredere og mindre relevant karakter. Med bakgrunn av oppgavens tema og problemstilling er det mest sentrale søkeordet jeg har brukt:

“Slektsfosterhjem”. Dette ga meg få relevante treff, så jeg utvidet søket og brukte avansert søk for å finne så presise funn som mulig. Da benyttet jeg meg primært av ordene: “fosterhjem”, “slekt”, og “nettverk”. For å hente statistikk som er relevant for min problemstilling, har jeg primært benyttet nettsidene til Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), samt Statistisk sentralbyrå (SSB). Jeg har også anvendt relevante fagbøker i oppgaven.

Ved funn av relevante kilder har jeg tatt i bruk snøballmetoden. Tjora (2017) beskriver snøballmetoden i forbindelse med rekruttering av deltakere til undersøkelser som en prosess der man spør allerede påmeldte deltakere om forslag til nye deltagere. I en litteraturstudie kan denne metoden overføres ved å gå gjennom referanselistene til artiklene du har funnet, for å finne annet relevant materiale.

Jeg har vært nøye med kildekritikk, som ifølge Dalland (2017) betyr å vurdere og karakterisere den litteraturen jeg har funnet. For å sikre at jeg støtter meg på pålitelige kilder, har jeg prioritert å benytte meg av primærlitteratur framfor sekundærlitteratur. Dette sikrer at teoriene og forskningen jeg baserer oppgaven på kommer fra de opprinnelige kildene. Siden det barnevernsfaglige arbeidet er stadig under utvikling, har jeg forsøkt i størst mulig grad å bruke relativt nye og oppdaterte kilder, men jeg har også funnet noen litt eldre kilder av god kvalitet. I tillegg har jeg i stor grad valgt fagfelleverdert litteratur, som er artikler som er kvalitetssikret av eksperter før publisering.

3 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg gå inn på de ulike perspektivene som vil utgjøre et rammeverk for den drøftende delen av oppgaven. Først vil jeg undersøke det biologiske perspektivet. Et viktig grunnprinsipp i barnevernets praksis, som setter en ramme for diskusjonen om familieband senere i oppgaven. Videre vil jeg adresse barns rett til medvirkning, for å belyse betydningen denne retten har for barnets beste. Jeg vil så gjøre rede for hva barnekonvensjonen og forskrift om fosterhjem sier om kultursensitivitet, for å få en forståelse for hvilken viktig del dette har i konteksten av plassering av minoritetsbarn i fosterhjem. Til slutt vil jeg se på hva som menes med prinsippet om barnets beste.

3.1 Det biologiske prinsipp

Det biologiske prinsipp er et av prinsippene som barnevernsarbeidet bygger på. Det går ut på at selv om det er visse mangler ved omsorgen, så er det best at barn vokser opp hos sine biologiske foreldre, og at det er foreldrene som bestemmer over barnet sitt (Bunkholdt & Kvaran, 2015). I NOU 2016:16 omtales det biologiske prinsipp som at det i lovens utgangspunkt er foreldrene selv som skal sørge for sine barn. Selv om det biologiske prinsipp ikke eksplisitt er nedfelt i loven, er det et sentralt begrep i barneretten og det gjenspeiles i flere av lovenes bestemmelser. Den europeiske menneskerettskonvensjonen (1953) artikkel 8 sier at enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv. Videre sier FNs barnekonvensjon (1989) artikkel 9 at barn ikke skal bli skilt fra sine foreldre mot deres vilje.

Det biologiske prinsipp gjenspeiler seg også flere steder i barnevernloven (2021). Det kommer blant annet frem i § 7-1, der det er lovfestet at barn og foreldre har rett til samvær og kontakt med hverandre når barn plasseres utenfor hjemmet. Ved adopsjon er det nedfelt i barnevernloven § 5-11 at det skal vurderes om det skal være besøkskontakt mellom barnet og de biologiske foreldrene. Barnevernloven § 8-3 sier at ved omsorgsovertakelse skal både barn og foreldre ha oppfølging. Videre i samme paragraf kommer det biologiske prinsipp tydelig frem der det står at barneverntjenesten systematisk og regelmessig skal vurdere om tiltaket skal endres, eller om vedtaket om omsorgsovertakelsen kan oppheves (Barnevernloven, 2021, § 8-3).

Det er en bred enighet om at det generelt er til barnets beste å vokse opp med sine biologiske foreldre og at barnevernet bør bistå foreldre som strever med omsorgen for å styrke deres omsorgskunnskap i håp om å unngå å måtte skille barn og foreldre (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Flere argumenter støtter denne tilnærmingen, slik som at barn unngår belastningen ved å bli skilt fra sine foreldre, de slipper usikkerheten ved å bli plassert et nytt sted, og unngår å skille seg ut på en negativ måte, ettersom barn normalt sett vokser opp hos sine biologiske foreldre (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Men det er begrensinger for hvor langt barnevernet kan strekke seg med tiltak og bistand i familier som strever slik at barnet skal få bli boende hos sine biologiske foreldre. For til tross for at det biologiske prinsipp står sterkt, står prinsippet om barnets beste sterkere i barnevernloven, og noen tilfeller er det slik at barnevernet vurderer at det er til barnets beste å flytte fra sine biologiske foreldre.

Da befinner vi oss i en form for unntakstilstand eller unntaksområde som berører verdivalg og dilemmaer som ofte er knyttet til barns og foreldres motstridende interesser (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Å vurdere en flytting og omsorgsovertakelse er en av de vanskeligste beslutningene barnevernet kan ta. Uansett årsak til at barnet må flyttes og hvordan plasseringen skal foregå, skal alltid hva som er til barnets beste være utgangspunktet i beslutninger (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

3.2 Barns rett til medvirkning

For at barnevernet skal kunne treffe beslutninger som er til barnets beste, er det avgjørende å innhente barnets synspunkter og få barnets perspektiv. Barn må gis mulighet til å fritt kunne uttrykke sine meninger og ønsker i saker som angår dem. Det lovmessige grunnlaget for barns medvirkning finner vi i barnevernloven (2021) § 1-4 som sier at barn har rett til å medvirke i alle forhold som berører dem. Barns rett til medvirkning fastslås også i artikkel 12 i FNs barnekonvensjon (1989).

Sammen med den nye barnevernloven som trådte i kraft 1. januar 2021, bestemte departementet å samle de overordnede bestemmelsene om barns rett til medvirkning i én forskrift om medvirkning i barnevernssaker som erstatter forskriften om medvirkning og tillitsperson (Barne- og familiedirektoratet, 2022, s. 6). Forskriften skal utgjøre grunnstammen i hvordan barns rett til medvirkning skal gjennomføres gjennom hele barnevernssaken (Barne- og familiedirektoratet, 2022, s. 6). Formålet med forskriften er å styrke barns medvirkning og

innflytelse i sin kontakt med barnevernet (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2023, § 1).

Bunkholdt (2022) betegner barns medvirkning i fosterhjemssaker som at barn skal få informasjon om hvorfor de må flytte og at de skal ha mulighet til å uttrykke sine preferanser av fosterhjem og fosterforeldre, som alder, geografi, aktiviteter, andre barn og dyr (s. 46). Barnet skal også kunne si sin mening om hvordan samværsordningen fungerer og si sitt om eventuell tilbakeføring til foreldrene (Bunkholdt, 2022). Selv om barn skal bli gitt muligheten til å medvirke, ser det ut til å være vanskelig å gi barn en posisjon som tilsvarer kravene i FNs barnekonvensjon og barnevernloven grunnet barnevernsarbeideres dårlige kompetanse i barnesamtaler, vanskeligheter med å tilrettelegge for barnesamtaler, og frykt for å utsette barn for lojalitetskonflikt (Bunkholdt, 2022).

Det kan også være utfordrende for barn å uttrykke sine meninger og ønsker i frykt for sanksjoner, lojalitet og bekymring for foreldrene sine (Bunkholdt, 2022). For å hjelpe barnet til å medvirke, er tillit et nøkkelord. I Huseby (2019) sin studie, konkluderte hun med at barns tillit til fagpersonene de møter er viktig ved at det styrker barnets evne til å delta. Vider viser også studien at den profesjonelles evne til å fange opp når barn føler på ubehag og mismot, og klare å ta dette opp med barnet, ga en økende tillit (Huseby, 2019).

Salkauskiene m.fl. (2023) har utført en omfattende litteraturgjennomgang for å undersøke barns erfaringer med samarbeid med det norske barnevernet. Gjennom tematisk analyse av 16 kvalitative studier fra 2011 til 2023, avdekket de flere forskningshull, særlig når det gjelder forståelsen av perspektivene til barn i alderen 0-12 år når det gjelder deres deltakelse og samarbeid med barnevernet. Funnene, i likhet med Huseby sin studie fra 2019, viser at et tillitsfullt forhold mellom barn og barnevernsarbeidere er avgjørende for et godt samarbeid (Salkauskiene et.al., 2023).

Videre delte barna og ungdommene i studiene at når de først begynte å motta støtte fra barnevernet, var de usikre på hva de kunne forvente, manglet tillit til de profesjonelle og følte seg utrygge, glemte eller misforstått (Salkauskiene et.al., 2023). Emosjonell støtte og en følelse av anerkjennelse gjorde det lettere for flere av barna å dele informasjon med barnevernsarbeiderne.

Artikkelen til Salkauskiene m.fl. understreker også viktigheten av dialogisk kommunikasjon for å redusere maktbalansen i samtaler mellom barnevernsarbeidere og barn, og for å forhindre barns ekskludering fra barnevernets prosesser (Salkauskiene et.al., 2023). I tillegg fremheves også hvordan mangel på inkludering og begrenset dialog kan ha en negativ innvirkning på barns selvoppfatning. Basert på barns erfaringer fra studiene, tolker Salkauskiene m.fl. (2023) at et samarbeidende forhold som involverer tillitsbygging, dialogisk kommunikasjon, konsistens, pålitelighet, empati, respekt og emosjonell støtte, muliggjør effektiv tjenesteutvikling og samskaping av løsninger, samtidig som man tar hensyn til barnets perspektiv (Salkauskiene et.al., 2023). Uten et slikt samarbeid kan barn utvikle mistillit og skepsis til sosiale tjenester, noe som kan forhindre fremtidig samarbeid og resultere i mindre effektive tjenester.

3.3 Kultursensitivitet

Barnevernet arbeider med familier som har varierte oppfatninger om oppdragelse, familiedynamikk og sosiale normer basert på deres kulturelle bakgrunn. I tillegg er barn med minoritetsbakgrunn overrepresentert i barnevernet både når det gjelder hjelpetiltak og omsorgsovertakelser (Proba, 2017). Det er derfor et betydelig behov for kultursensitivitet i barnevernet.

For å utvikle kultursensitivitet må man forstå hva kultur er. Dette begrepet kan defineres på flere forskjellige måter. Hylland Eriksen (2002), sitert i Bunkholdt (2022), definerer kultur som “de skikker og verdier og væremåter som overføres fra generasjon til generasjon, ofte i noe forandret form” (s. 111). Uten å nødvendigvis akseptere de ulike kulturene, handler kultursensitivitet om å prøve å forstå og tolke de underliggende mønstrene i tankegangen og atferden som personen baserer sin væremåte på (Quereshi, 2005).

Ved plassering i fosterhjem er kultursensitivitet avgjørende for å sikre at barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn blir tatt hensyn til. Dette er ikke bare god praksis, men det er også lovfestet i forskrift om fosterhjem (2023). I forskriften § 5 første ledd står det at barneverntjenesten alltid skal vurdere og ta hensyn til disse aspektene ved plassering i fosterhjem. Det vil kunne sikre at fosterhjemmet kan tilby et miljø hvor barnet kan bevare sin kulturelle identitet, noe som kan være avgjørende for barnets velvære.

Det er også lovregulert i FNs barnekonvensjon (1989) artikkel 20 ledd 3, at det ved plassering i fosterhjem skal tas hensyn som bidrar til kontinuitet i barnets oppdragelse og i barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Videre står det i barnekonvensjonen artikkel 30 at:

“I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkning, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk” (1989).

Disse konvensjonene og lovene skal være med på å sikre kulturell kontinuitet for minoritetsbarn. I tilknytning til plassering i fosterhjem er det, selv om det er mangel på og vanskelig å rekruttere minoritetsfosterhjem, et behov for slike hjem for å sikre at lovene og konvensjonene blir overholdt. Gitt mangelen på minoritetsfosterhjem, kan det å utforske slekt som potensielle fosterhjem for barn som behøver det, tilby en løsning og åpne muligheter for å sikre barnas kulturelle kontinuitet, og med det styrke kultursensitiviteten i barnevernet.

3.4 Hva menes med “barnets beste”?

Prinsippet om barnets beste er tydelig formulert i FNs barnekonvensjon (1989). Artikkel 3 fastslår at det ved alle handlinger som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Prinsippet om barnets beste er også nedfelt i barnevernloven (2021) § 1-3, som sier: *“Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnevernets tiltak skal være til barnets beste. Hva som er til barnets beste må avgjøres etter en konkret vurdering. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste”*. Prinsippet er gjentatt flere ganger gjennom barnevernloven, som understreker dens betydning i barnevernet.

“Barnets beste” er et komplekst begrep, og det kan være vanskelig å vite hva som faktisk er til barnets beste. Det krever en vurdering av mange forskjellige faktorer, der man må veie ulike behov og synspunkter mot hverandre. Ved beslutninger i barnevernet refereres det stadig til barnets beste, men det er ikke mange som spør hva dette hensynet innebærer i praksis (Brottveit, 2013).

Gudrun Brottveit (2013) peker på at det ikke finnes fullgode eller universelle svar på hvordan man skal handle til barnets beste i barnevernfaglig sammenheng, da hver situasjon krever en individuell tilnærming basert på barnets egne perspektiver og de faglige vurderingene til barnevernet. Hun fremhever også at det kan være et problem å standardisere begrepet ettersom dette kan føre til en større tilsløring av barnevernets beslutningsgrunnlag. I stedet argumenter hun for at barnets beste som ideologisk begrep symboliserer grunnleggende verdier som barnevernet bør etterstrebe (Brottveit, 2023). Som et metodisk begrep innebærer det å ivareta disse verdiene til det beste for det enkelte barn i alle ledd av saksbehandlingen (Brottveit, 2013).

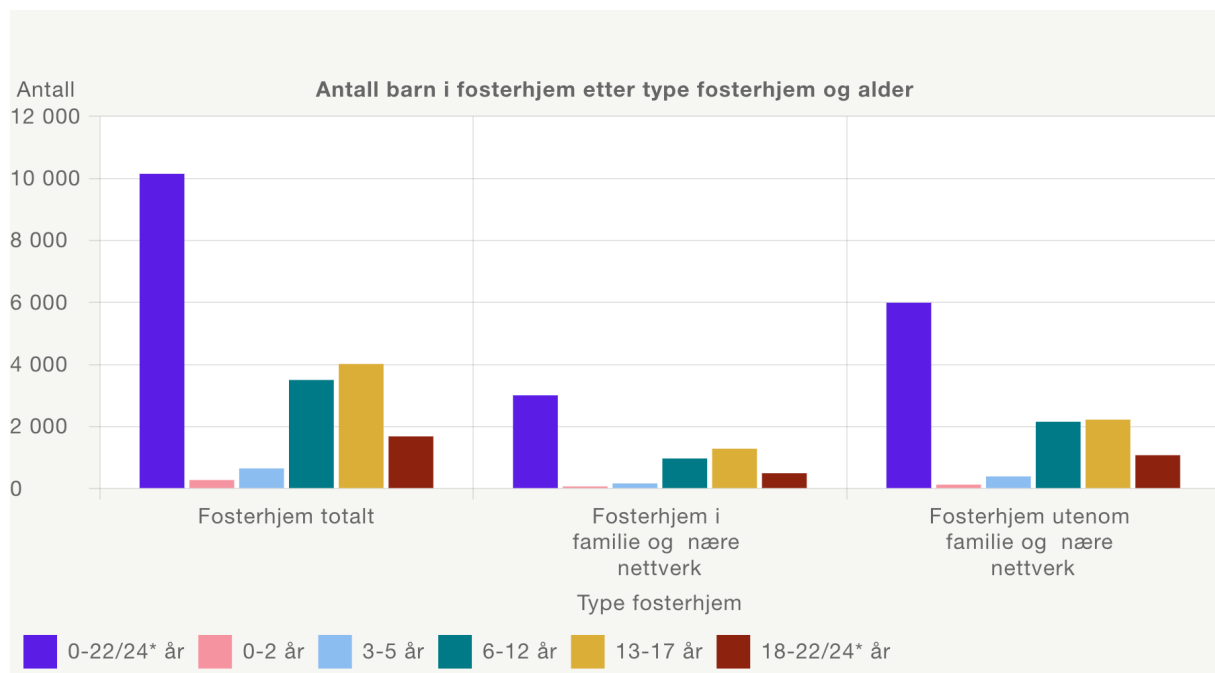
Videre foreslår Brottveit (2023) at en måte å styrke anvendelsen av barnets beste på, er å kreve at alle vedtak som berører barn og unges liv må begrunnes eksplisitt ut fra hvordan beslutningen er til barnets beste. Det vil styrke manifesteringen av barnets beste, som metodisk og ideologisk begrep, fordi det vil kreve at barnevernet blir nødt til å redegjøre for hvordan og hvorfor de har kommet frem til beslutningen som anses å være til det beste for barnet (Brottveit, 2013). Samlet sett viser Brottveit at barnets beste er et dynamisk og situasjonsavhengig prinsipp som må tilpasses hvert enkelt barn. Hun mener også at å styrke kravene til begrunnelser i barnevernssaker vil kunne forbedre barnets posisjon i barnevernssaker og fremme betydningen av barnets beste som barnevernets overordnede handlingsprinsipp (Brottveit, 2013).

4 Noen sentrale forskningsfunn

I dette kapitlet vil jeg dele noen funn som sammen med teoridelen utgjør rammeverket for diskusjonen som kommer senere i oppgaven. Jeg vil se på statistikk om fosterhjemsplassering, og jeg vil se på forskning som belyser barn som er plassert i fosterhjem sin mentale helse og atferd. Til slutt i kapitlet vil jeg se på forskning om anvendelse av fosterhjem for barn med minoritetsbakgrunn.

4.1 Fosterhjems plassering

Ifølge barnevernsstatistikk fra Bufdir, var det ved utgangen av 2022 totalt 8464 barn i alderen 0-17 år som bodde i fosterhjem og beredskapshjem (Bufdir, u.å.). Det har siden 2017 vært en nedgang i antallet barn i fosterhjem som det finnes flere mulige forklaringer til. En forklaring kan være at det generelt har vært en nedgang i antall barn som mottar barnevernstiltak, som videre kan antyde at de kommunale og statlige tiltaksapparatene i økende grad lykkes med å iverksette effektive kompenserende og omsorgsendrende hjelpetiltak mens barna fortsatt bor hjemme hos sine biologiske foreldre (Bufdir, u.å.). En annen forklaringen kan være at barneverntjenesten har fått økt kompetanse og bevissthet omkring traumet en flytting kan medføre for et barn, og terskelen for å flytte barn fra hjemmet har med det blitt høyere (Bufdir, u.å.). I tillegg har det biologiske prinsipp blitt styrket de siste årene.

Grafen som er hentet fra Bufdir sin barnevernsstatistikk (Hentet: 10.04.24), illustrerer fordelingen av antall barn i kommunale fosterhjem i 2022, kategorisert etter type fosterhjem og alder. Det fremkommer at flertallet av barn i fosterhjem er plassert i kommunale fosterhjem. 34 prosent bor i fosterhjem utenfor familie og nært nettverk, noe som representerer en økning med 8 prosentpoeng fra 25 prosent i 2013 (Bufdir, u.å.). Ved utgangen av 2022 var det totalt 10 151 barn i alderen 0-24 år i kommunale fosterhjem totalt, der 3 011 var plassert i fosterhjem i familie og nære nettverk. Vi ser videre at andelen barn

plassert i familie og nære nettverk er høyest blant barn i alderen 13-17 år, og lavest blant barn i alderen 3-5 år.

Tall hentet fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser også at det har vært en økning i antall barn som plasseres i slektsfosterhjem, sammenlignet med barn som bor i fosterhjem utenfor familie og nære nettverk (SSB, 2022). Ved utgangen av 2021 bodde 30 prosent av fosterbarn i slektsfosterhjem, en økning på 4 prosentpoeng fra 2017 (SSB, 2022). Tallene fra både Bufdir og SSB viser altså at det er en økende trend i å plassere barn hos slekt eller i nære nettverk.

Rapporten *Oppfølging av fosterhjem og fosterbarn* av Backe-Hansen m.fl. (2019), presenterer en oversikt basert på en spørreundersøkelse gjennomført blant flere norske kommuner i september 2019. Undersøkelsen viser at blant de kommunene som deltok og som samlet hadde ansvar for 1 021 barn, var de fleste barn i slektsfosterhjem plassert hos besteforeldre eller hos tante og/eller onkel (Backe-Hansen et.al., 2019).

4.2 Bedre mental helse- og mindre atferdsproblemer

Barn som er plassert i fosterhjem eller barnevernsinstitusjoner har langt høyere forekomst av psykiske lidelser sammenlignet med barnebefolkningen for øvrig, hvor det er estimert at rundt åtte prosent har problemer av en slik alvorlighetsgrad at de oppfyller kriteriene for en psykisk lidelse (Prop. 73 L (2016-2017)). Dette underbygger hvilken betydning valg av fosterhjemstype kan ha for barns psykiske helse og velvære, og det synes å være flere fordeler ved plassering i slektsfosterhjem.

Campbell Collaboration er et internasjonalt forskningsnettverk som produserer systematiske oversikter om forskning på effekten av tiltak innen samfunnsvitenskap (Folkehelseinstituttet, 2022). De publiserte i 2014 en systematisk oversikt som undersøker om slektsfosterhjem er mer effektive enn ordinære fosterhjem for å sikre trygghet, stabilitet og velvære for barn som på grunn av mishandling blir fjernet fra hjemmet. Oversikten oppsummerer funn fra 102 studier som ble gjennomført i ni forskjellige land, og som involverer 666 615 barn.

Resultatene antyder at barn i slektsfosterhjem får færre atferdsproblemer, færre psykiske lidelser, bedre velvære og mindre plasseringsforstyrrelser (Winokur et.al., 2014).

Studiens funn viser også at det er ingen signifikant forskjell mellom barn plassert i slektsfosterhjem og barn plassert i ordinære fosterhjem når det gjelder gjenforening med

biologiske foreldre, men barn i slektsfosterhjem har høyere sannsynlighet for adopsjon (Winokur, et.al., 2014). Gjennomgangen av studiene gjør at forskerne konkluderer med at bruken av slektsfosterhjem er et levedyktig alternativ for barn fjernet fra hjemmet grunnet mishandling, men de understreker behovet for videre forskning for å styrke evidensgrunnlaget for slike beslutninger i barnevernet (Winokur et.al., 2014). Det påpekes at en svakhet ved denne studien er risikoen for bias, men den bidrar med viktig innsikt i diskusjonen om fordeler og ulemper ved plassering i slektsfosterhjem.

4.3 Anvendelse av fosterhjem for barn med minoritetsbakgrunn

Slektsfosterhjemplassering av minoritetsbarn er i norsk sammenheng et utforsket felt, men det tyder på at det er mindre brukt ved plassering av barn med minoritetsbakgrunn enn ved barn med etnisk norsk bakgrunn (Proba, 2017). Proba samfunnsanalyse har på oppdrag for Barne-, og ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og i partnerskap med Høgskolen i Oslo og Akershus, utfør en undersøkelse om anvendelsen av fosterhjem for barn med minoritetsbakgrunn (Proba, 2017). De gjennomførte intervjuer med ansatte i barneverntjenester, ansatte i Bufetat, representanter for innvandrersorganisasjoner/-miljøer, fosterforeldre, tidligere fosterbarn, biologiske foreldre og enkelte aktører som har spesiell kompetanse i feltet. Det er verdt å bemerke seg at det i denne rapporten ikke har vært mulig å sammenligne utvikling hos fosterbarn plassert i slekt/nettverk innen samme minoritet med de som er plassert utenfor egen minoritetsgruppe (Proba, 2017).

Undersøkelsen indikerer at rekrutteringen av minoritetsfamilier til fosterhjem er en utfordring, primært på grunn av manglende kunnskap om barnevernet og en utbredt mistillit blant innvandrermiljøer (Proba, 2017). Prosessen med å engasjere potensielle fosterforeldre tar tid og krever en modningsprosess. Økonomiske, boligmessige og språklige barrierer utgjør også en hindring, selv om barnevernet ofte kan være mer fleksibel ved sleksplassering (Proba, 2017).

Videre funn i studien viser at det er variabilitet i preferanser blant minoritetsbarn og minoritetsforeldre når det gjelder valg mellom slektsfosterhjem og fosterhjem i majoritetsfamilier (Proba, 2017). Enkelte minoritetsungdommer ønsker å distansere seg fra foreldrekulturen, noe som kan vanskeligjøres ved plassering hos slekt. Noen foreldre foretrekker norske fosterhjem for sine barn, dels fordi de tenker utdanningsutsiktene vil bli

bedre gjennom forbedret språkkunnskaper (Proba, 2017). De presenterte funnene forteller altså at dette er en kompleksitet som krever en tilpasset tilnærming fra barnevernets side for å imøtekomme de ulike ønskene og behovene til barn og foreldre i minoritetsgrupper.

5 Diskusjon

I henblikk på teorien og funnene som er gjennomgått, vil jeg i dette kapittelet belyse fordeler og ulemper ved plassering i slektsfosterhjem. Diskusjonen er strukturert i fire hoveddeler, hvor hver del tar for seg hvert sitt perspektiv. Først vil jeg utforske kultursensitivitet i konteksten av slektsfosterhjem, der blant annet fordeler som bevaring av barnets kulturelle identitet diskuteres, samtidig som utfordringer knyttet til plassering hos etnisk norske fosterforeldre adresseres. Deretter drøftes betydningen av familieband, der pliktfølelse ved valg om å bli slektsfosterforelder og konsekvensene av denne følelsen undersøkes nærmere. Jeg vil også ta for meg hvordan familiedynamikken kan endres ved plassering i slekt, samt konflikt i familien og dets mulige innvirkning på barnet.

Videre vil diskusjonen rette seg mot vurdering av barnets beste, der blant annet medvirkning trekkes frem som en viktig faktor. Til slutt rettes diskusjonen seg mot hvordan slektsfosterhjem kan tilby større kontinuitet og stabilitet i et barns liv sammenlignet med ordinære fosterhjem. Jeg diskuterer også hvordan en slik plassering kan påvirke barnets mentale helse og atferd. Gjennom denne diskusjonen håper jeg å gi en dypere innsikt i både fordeler og ulemper ved plassering i slektsfosterhjem.

5.1 Kultursensitivitet

Kulturell forståelse og respekt for barnets opprinnelse er sentrale elementer i barnevernets arbeid når de skal plassere barn i fosterhjem. Dette blir særlig relevant når det gjelder barn med minoritetsbakgrunn. Studier og erfaringer tyder på at slektsfosterhjem blir mindre brukt ved plassering av barn med minoritetsbakgrunn i forhold til plassering av etnisk norske barn (Proba, 2017). Det kan være flere grunner til dette, som mindre tillit og kunnskap barnevernet hos minoritetsfamilier.

Barnevernet kan også vurdere at potensielle slektsfosterforeldre ikke har gode nok forutsetninger når det kommer til det økonomiske og sosiale til å sørge for at barnet får en god utvikling ettersom minoritetspersoner er overrepresentert blant lavinntektsgrupper og lavt utdannede (Proba, 2017). Det er først og fremst i de tilfellene muligheten for plassering hos slekt finnes, det åpner seg opp en mulighet for barneverntjenestene å plassere barn med minoritetsbakgrunn i minoritetsfosterhjem (Proba, 2017).

Lover og konvensjoner understreker viktigheten av å bevare barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn. En overgang til et fosterhjem kan være en stor belastning for et barn, og utfordringene kan forsterkes ytterligere hvis barnet blir plassert i et hjem med et helt annet kulturelt miljø. Slektsfosterhjems plassering kan bidra til en mildere belastning på barnet. En annen fordel ved å plassere minoritetsbarn i slektsfosterhjem er at det gir barna en større mulighet til å kunne opprettholde og styrke sin kulturelle identitet. Det kan bidra til å dempe stresset som er forbundet med flyttingen, samt gjøre endringen mildere for barnet. Det er også en fordel at barna har mulighet til å utvikle sitt morsmål, parallelt med sin norske språkutvikling (Skytte, 2014). Da har de mulighet til å opprettholde kontakten med sine slektninger som kun snakker deres morsmål.

Når et barn må flytte fra sine biologiske foreldre, påvirker ikke dette bare barnet og foreldrene, men også hele familien deres. For noen kan en følelse av skam komme, og resultatene til Møller og Skytte (2004) sin undersøkelse viser at mange unge mødre med minoritetsbakgrunn som hadde barn som ble plassert i majoritetsetniske fosterfamilier, ble kritisert av familien sin for å ha akseptert at barnet ble plassert i et slikt hjem. Det vil ifølge Møller og Skytte (2004) være en betydelig fordel å plassere barn med minoritetsbakgrunn i et slektsfosterhjem, da de mener at det ikke er noe tvil om at det vil være mye mindre stigmatiserende for mødre og mer akseptabelt for familien rundt, enn om barnet blir plassert i et fosterhjem med etnisk norske fosterforeldre. Selv om slektsfosterhjems plassering blant minoritetsbarn har flere fordeler, ved at det blant annet kan være med på å bevare barnas kulturelle identitet, samt minske skam i storfamilien, er det på den andre siden viktig at barnevernet balanserer viktigheten av dette med hva som faktisk er til barnets beste.

For en potensiell ulempe ved plassering av minoritetsbarn i slektsfosterhjem knytter seg opp mot at slektsfosterhjem i minoritetsmiljøer ikke nødvendigvis oppfyller barnevernets krav om å bli fosterhjem. Minoritetspersoner er overrepresenterte blant lavinntektsgrupper og lavt

utdannede, og det kan med det oppstå utfordringer med å sikre en bærekraftig økonomisk situasjon for barna (Skytte, 2014). Skytte (2014) viser til at økonomisk vanskeligstilte slektsmedlemmer kan bli utelukket som potensielle fosterhjem på grunn av deres økonomiske situasjon, selv om de på andre måter kan være passende omsorgspersoner for barnet. Dette er en overveielse barnevernet må ta for hva de mener er til barnets beste.

Videre kan en annen ulempe ved slektsfosterhjem blant minoritetsbarn være at det kan være vanskeligere for dem å integrere seg i det norske samfunnet. Ifølge Skytte (2014) ønsker noen foreldre at barna deres blir plassert i etnisk norske fosterfamilier fordi de selv har, eller har hatt utfordringer med å integrere seg. Derfor ønsker de at deres barn skal bli så integrert i det norske samfunnet som mulig, og helst så raskt som mulig, i håp om at barnet kan tilpasse seg det norske samfunnet uten problemer (Skytte, 2014). Dette kan også kobles opp mot at det kan være slik at slektsfosterforeldre i minoritetsfamilier ikke fullt ut anerkjenner eller forstår den norske kulturen og normer, som potensielt kan gjøre det utfordrende for barnets integrering.

Barnevernet vil, på bakgrunn av de nevnte fordelene og ulempene, i enkelte tilfeller måtte håndtere et komplekst dilemma. Dette handler om å balansere det å ivareta minoritetsbarns behov for kulturell kontinuitet med å sikre at barna får oppvekstvilkår som møter de grunnleggende kravene i et fosterhjem. Dette krever en tilnærming som må tilpasses hver enkeltes barns situasjon. Barnevernet må respektere barnas kulturelle røtter med et mål om å gi dem optimale forutsetninger for integrasjon og tilpasning i det norske samfunnet.

5.2 Familiebånd

Å påta seg ansvaret som slektsfosterforelder, enten som tante, bestefar eller annen nær slektning, kan være en utfordring. I motsetning til å ha besøk eller passe barnet en kort periode, som innebærer begrensede forpliktelser, krever rollen som slektsfosterforelder ikke bare en helhetlig overtagelse av den daglige omsorgen, men også et bredere ansvar knyttet til barnets oppdragelse, inkludert grensesetting og oppfølging med instansene rundt barnet (Bunkholdt, 2022).

Denne overgangen medfører en endring i det eksisterende forholdet mellom slektsfosterforeldrene og barnet, noe som kan være krevende for begge parter og som ikke er

gitt at alle er i stand til å håndtere. For barnet innebærer denne endringen et tap av det kanskje mindre konfliktfylte samværet det hadde med besteforelderen, tanten eller onkelen før de overtok foreldrerollen, og for besteforeldre kan det å gå fra en friere tilværelse til å bli bundet av barneomsorg på nytt være krevende (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Det kan også by på utfordringer knyttet til å akseptere den nye rollen, som inkluderer en følelse av forpliktelse overfor barnets biologiske foreldre og opprettholdelse av familiebandet. Muligheten til å avslå rollen som slektsfosterforelder er viktig, selv om det kan oppleves vanskelig ettersom man kan føle på en plikt overfor barnets biologiske foreldre, spesielt om de er i nær slekt (Bunkholdt, 2022).

5.2.1 Plikt

Holtan (2022) sier at det er typisk at slektsfosterforeldre er de i familien som selv tar initiativ til å bli fosterforeldre, i motsetning til ordinære fosterhjem der barneverntjenesten ofte står for rekrutteringen. Det er sjeldent at slektsfosterforeldre oppsøker barnevernet med et ønske om å bli fosterforeldre. Det er i stedet en følelse av indirekte forpliktelse som slektsfosterforeldre føler, enten det er en følelse av forpliktelse overfor barnets foreldre eller andre i slekten, eller en følelse av personlig forpliktelse overfor barnet selv (Holtan, 2022). Å stille opp for familien og ta ansvar for et barn der barnets biologiske foreldre ikke er i stand til det selv, kan i noen tilfeller være mer et moralsk valg enn en lyst.

Tonheim m.fl. (2021) har undersøkt fosterhjemsveilederes perspektiv på barneverntjenestens arbeid med og relasjonen til slektsfosterhjem der de blant annet sier at familiemedlemmer lett kan føle seg forpliktet til å stille opp. Det er ikke bare pliktfølelsen familier kan kjenne på, men også en forventning fra barneverntjenesten (Tonheim et.al., 2021). Informantene påpeker at plassering hos slekt ofte skjer raskt, uten omfattende forhåndsprosess eller vurdering, typisk i situasjoner hvor det er behov for akutte vedtak (Tonheim et.al., 2021). Dette resulterer i at slektsfosterfamilier mangler tilstrekkelig med tid til forberedelse sammenlignet med ordinære fosterfamilier. Til tross for at slektsfosterforeldre kjenner barnet fra før, får de ofte ikke nødvendig informasjon om barnets spesielle behov, som kan avvike fra vanlig omsorg og oppdragelse (Tonheim et.al., 2021). Dette understreker et behov for en mer grundig prosess og bedre informasjonsflyt mellom barneverntjenesten og slektsfosterforeldre før barn blir plassert, for å sikre at slektsfosterforeldrene er forberedt slik at barna får den omsorgen de behøver.

5.2.2 Konflikt

I diskusjon om slektsfosterhjem blir familierelasjoner sett på som både en ressurs og en utfordring. Å plassere et barn hos en slektning medfører en stor endring i storfamilien. Det kan potensielt bidra til konfliktfulle familierelasjoner, som er den vanligste og vanskeligste utfordringen ved slektsplasseringer ifølge Tonheim m.fl. (2021). Holtan (2002) hevder at en forhistorie med tillit, hjelp og støtte mellom partene kan forbedre mulighetene for at de lykkes i rollen som slektsfosterhjem. Derimot utgjør en familiebakgrunn preget av konflikter et mer risikofyllt utgangspunkt som kan gå utover omsorgssituasjonen til barnet (Holtan, 2002).

En vanlig forståelse av konflikter i menneskelige samspill er at de for eksempel oppstår fra kollisjoner mellom interesser, handlinger eller retninger (Backe-Hansen, 2017). Konflikter kan også skyldes ulike syn på virkeligheten, mangel på gjensidig respekt, eller ulike mål og interesser. Når det pågår en konflikt mellom biologiske foreldre og slektsfosterforeldre, er det vanskelig å unngå at barnet ikke blir involvert. Backe-Hansen (2017) påpeker at når barn får anledning til å dele sine meninger, en rettighet de har, bruker voksne ofte disse uttalelsene som grunnlag for å fatte ulike beslutninger om hva som er til barnets beste. Dette kan føre til diskusjoner mellom biologiske foreldre og slektsfosterforeldre om barnets egentlige synspunkter, og resultere i at de har nye samtaler med barnet i et forsøk på å få ham eller henne til å endre sine tidligere uttalelser (Backe-Hansen, 2017).

Med de omfattende kommunikasjonsmulighetene vi har i dagens samfunn gjennom sosiale medier, kan krysspreset et barn utsettes for, trappes ytterligere opp (Aamodt & Mossige, 2014). Dette kan føre til at barnet havner i en lojalitetskonflikt, som er en belastende situasjon som i noen tilfeller kan føre til psykiske problemer, samt de allerede eksisterende problemene barnet potensielt har, kan bli forsterket (Backe-Hansen, 2017). En langvarig konflikt kan være til stor belastning for alle involverte.

5.2.3 Konklusjon

Det er viktig å erkjenne at selv om slektsfosterhjem kan være en verdifull ressurs for å bevare familieband, kan det også komplisere familierelasjoner og potensielt skape konflikter eller forsterke eksisterende konflikter. Dette kan ha en direkte innvirkning på barnets velvære. Derfor, selv om slektsfosterhjem kan tilby flere fordeler for barnet gjennom å fremme kontinuitet i barnets familiære nettverk og lette barnets overgang, er det også et faktum at

endringer i familiedynamikken kan medføre eller eskalere konflikter, og by på en utfordrende situasjon for alle involverte parter.

5.3 Vurdering av barnets beste

Selv om det biologiske prinsipp er både viktig og har stor betydning i beslutningstaking i barnevernet, skal prinsippet om barnets beste prioriteres over alt annet. Når barnevernet skal gjøre en vurdering på om barn skal plasseres i slekt eller i et ordinært fosterhjem, må de ta en vurdering på hva som vil være til barnets beste. Dette er en vanskelig del av jobben til barnevernsarbeidere, ettersom man ikke nødvendigvis vet hvordan beslutningen vil påvirke barnet eller dets fremtid.

Barnevernets implementering av prinsippet om barnets beste, avhenger i stor grad av hvordan barnevernsarbeidere tolker og forstår barnets omsorgssituasjon og behov (Brottveit, 2013). Den faktiske virkeligheten barnevernet møter når de skal utføre sitt samfunnsoppdrag, og samtidig håndtere motstridende behov i møte med barnet og dets familie, kan være langt mellom idealet som garanterer barnet best mulig tilpasset hjelp (Brottveit, 2013).

Det finnes mange sider til diskusjonen om slektsfosterhjem eller ordinære fosterhjem er til barnets beste. Et slektsfosterhjem kan blant annet tilby en følelse av tilhørighet og kulturell kontinuitet, men på et langsiktig plan kan ordinære fosterhjem, spesielt for minoritetsbarn, i noen tilfeller gi bedre sosial og økonomisk stabilitet. For eksempel, hvis alle faktorer unntatt den økonomiske situasjonen i et slektsfosterhjem peker på at det vill være til barnets beste å bli plassert der, må barnevernet vurdere om de økonomiske utfordringene er tilstrekkelig alvorlige til å overstyre de andre positive faktorene, for å sikre at barnet får den best mulige omsorgen.

Å sikre barnets beste som en overordnet beslutningsregel, forutsetter at så langt det lar seg gjøre, skal barnevernet basere sine vurderinger av ulike tiltak på hvert enkelt barns subjektive ønsker og behov (Brottveit, 2013). Det er essensielt å inkludere barnets medvirkning, der barnets stemme og meninger skal vektlegges i samsvar med deres alder og modenhet (jf. Barnevernloven § 1-4). Slik som Salkauskiene m.fl. (2023) fremhever blant sine funn, er et tillitsfullt forhold mellom barn og barnevernsarbeidere avgjørende for et godt samarbeid, og emosjonell støtte og en følelse av anerkjennelse gjorde det lettere for flere av barna i studiene

å dele informasjon. Det samme peker Huseby (2019) på i sin studie, som konkluderte med at tillit til fagpersonene barna møter er viktig ved at det styrker deres evne til å delta. Gjennom et tillitsbasert forhold mellom barnevernsarbeidere og barn, vil barnevernet kunne legge til rette for et bedre samarbeid og større medvirkning. Når barnet får en stemme i beslutningsprosessen om hvorvidt det skal plasseres hos slektninger eller ikke, blir barnets beste bedre ivaretatt ved slike avgjørelser.

Det er også viktig å erkjenne at man vet aldri om beslutningen ble det beste for barnet, siden det er mange faktorer som er ukjent med tanke på fremtiden. Vi har på den ene siden et beslutningsgrunnlag som baserer seg på barnets beste her og nå, og på den andre siden hva som er til barnets beste frem i tid. Det er derfor viktig at barnevernet følger oppfølgingsansvaret de har (jf. Forskrift om fosterhjem § 8). Oppfølgingen innebærer blant annet å gi fosterforeldre råd og veiledning, samt besøke hjemmene så ofte som nødvendig for å sikre at barnet får god nok omsorg (Helsetilsynet, u.å.). På den måten vil barnets beste kontinuerlig kunne vurderes og justeres.

Avslutningsvis, er det et skille mellom plassering i slektsfosterhjem og ordinært fosterhjem ved akutt plassering. Dersom et barn må flyttes akutt, kan det medføre store belastninger og reaksjoner for barnet, og det å leve i en uforutsigbar livssituasjon med en uavklar fremtid over lengre tid kan ha negative konsekvenser for barnet (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Man kan derfor argumentere for at det kan være til barnets beste å bli plassert hos kjente slektninger ved en akutt plassering, inntil barnevernet får mer oversikt over hva som skal skje videre med barnet. I motsetning til ved planlagte plassering, hvor barnevernet har tid til å utføre en grundigere utredning og forberede barnet på overgangen, tillater ikke akuttplasseringer dette i like stor grad. Derfor kan det være fordelaktig å plassere barnet hos slektninger det allerede kjenner. Barnet vil da kanskje oppleve situasjonen som mindre dramatisk enn ved å akutt bli plassert hos en fremmed familie i en allerede vanskelig situasjon.

5.4 Betydningen av kontinuitet og stabilitet

Å flytte til et fosterhjem representerer en betydelig omveltning i et barns liv, der de vante omsorgspersonene og de kjente fysiske omgivelsene, vanene og rutinene blir endret (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Når man diskuterer barnets beste i sammenheng med slektsfosterhjem, er det flere aspekter som understreker hvordan en slik plassering kan tilby større kontinuitet og stabilitet sammenlignet med et ordinært fosterhjem.

5.4.1 En mildere overgang

I kontrast til tradisjonelle fosterhjem, hvor barnet ofte ikke har noe kjennskap på forhånd til fosterforeldrene, kan slektsfosterhjem tilby en mildere overgang og lette flytteprosessen til barnet. Et allerede etablert bånd og kjennskap til sine nye omsorgspersoner, kan bidra til å redusere stress og fremme en følelse av kontinuitet i barnets sosiale og familiære nettverk. Kontinuitet og større stabilitet fremstår som betydelige fordeler ved plassering i slektsfosterhjem. For ifølge Falch-Eriksen (2018) er det en sterk sammenheng mellom stabilitet og plassering i slekt sammenlignet med ordinære fosterhjem, og sannsynligheten for brudd i et ordinært fosterhjem er høyere enn i et slektsfosterhjem.

Doktorgradsavhandlingen *Barndom i fosterhjem i egen slekt* av Amy Holtan (2002), understøtter dette ved å vise til funn som tyder på at slektsfosterhjem bidrar til en relativt stabil omsorgssituasjon for barn. Holtan (2002) sin studie viser til at barn i slektsfosterhjem oftere opplever kontinuitet i deres sosiale liv, ved at de oftere bor sammen med søsken og forblir integrert i deres slektsnettverk. I tillegg opplever de færre brudd som skifter av barnehage, skole og vennenettverk, sammenlignet med barn i ordinære fosterhjem (Holtan, 2002). Kontinuitet og stabilitet kan være med på å forklare at barn plassert hos slekt har bedre mental helse og færre atferdsproblemer enn barn i ordinære fosterhjem.

5.4.2 Bedre mental helse- og mindre atferdsproblemer

Å plassere et barn i et slektsfosterhjem og ikke i et ordinært fosterhjem, kan ha en betydning på barnets mentale helse og atferdsproblemer. Dette antyder den systematiske oversikten til Campbell Collaboration (2014) av 102 studier som blant annet sier at barn i slektsfosterhjem har bedre mental helse og mindre atferdsproblemer enn barn plassert i ordinære fosterhjem. Dette kan delvis forklares ved at barn som blir plassert hos en fremmed, ofte vil møte større utfordringer med å tilpasse seg de nye omgivelsene og omsorgspersonene. Derimot, når et

barn blir plassert hos slekt, vil eksisterende relasjoner opprettholdes, og barnet forblir innenfor sin biologiske familie, noe som kan skape en følelse av kontinuitet og tilhørighet (Winokur, et.al., 2014). Et slektsfosterhjem kan også bidra til å bevare barnets identitet og kulturelle bakgrunn gjennom en dypere forståelse, og mer kunnskap, om barnets bakgrunn, verdier og tidligere opplevelser.

Videre kan et slektsfosterhjem også bidra til å redusere egosentriske tolkninger.

Egosentrisitet, slik det er beskrevet av Bunkholdt (2022), innebærer i denne sammenhengen at barn tolker hendelser som om de selv er årsaken til dem. Når barn flyttes til slektsfosterhjem, opplever de ofte at de kommer til et hjem hvor de er ønsket, noe som kan minske usikkerheten deres rundt egen verdi og tilhørighet. Å føle seg velkommen og verdsatt kan med det redusere barnets egosentriske tolkninger relatert til omsorgssvikt og selve flytteprosessen (Bunkholdt, 2022).

5.4.3 Konklusjon

Disse funnene belyser flere fordeler ved plassering hos slekt. Slektsfosterhjem kan gjennom stabilitet og kontinuitet være med på å fremme en mildere overgang, samt bedre barnets mentale helse og atferdsproblemer, og redusere egosentriske tolkninger. Disse fordelene er knyttet til eksisterende relasjoner og kjennskap som barnet har til slektsfosterforeldrene, noe som kan gi barnet en følelse av tilhørighet og redusere stress under overgangen til en ny omsorgssituasjon. Imidlertid, er det viktig å merke seg at utfordringer også kan oppstå ved å forbli integrert i slektsnettverket, særlig hvis det er kompleksiteter og konflikter i familien, slik som jeg har sett på i kapittel 5.2.

6 Konklusjon

I de senere årene har det vært et økende fokus i barnevernet på å plassere barn som ikke lenger kan bo hos sine biologiske foreldre, hos slektninger eller nære nettverk fremfor i ordinære fosterhjem. Dette er både en ønsket politikk, samt en lovfestet plikt barnevernet har. Når det lar seg gjøre, skal barn plasseres i fosterhjem hos slekt eller i nære nettverk. Denne oppgaven har utforsket forelder og ulemper ved plassering i slektsfosterhjem, med særlig

fokus på de fire perspektivene: kultursensitivitet, familieband, vurdering av barnets beste og barns rett til medvirkning.

Kultursensitivitet i barnevernarbeid er avgjørende for å bevare barnets kulturelle, språklige og religiøse identitet. Når barn med minoritetsbakgrunn plasseres i fosterhjem hos slekt som deler deres kulturelle verdier og språk, kan det bidra til en mildere overgang og til å opprettholde barnet kulturelle verdi. På den andre siden er minoritetspersoner overrepresentert blant lavinntektsgrupper og lavt utdannede. Ved slike tilfeller må barnevernet vurdere viktigheten av at barnet får bevart dets kulturelle identitet mot familiens økonomiske og sosiale status. Det er også viktig å ta i betraktning barnets mulighet til å integrere seg i det norske samfunnet ved plassering av barn i slektsfosterhjem med minoritetsbakgrunn.

Familieband spiller en sentral rolle ved plassering i slektsfosterhjem. Selv om det finnes flere fordeler ved plassering i slektsfosterhjem i konteksten familieband, slik som at det kan gi en følelse av tilhørighet og gi barnet en mildere overgang, finnes det også flere ulemper. Å føle på en plikt til å ta vare på et barn i familien når dets biologiske foreldre ikke har mulighet, kan i noen tilfeller være mer et moralsk valg enn et personlig ønske. En slik situasjon kan skape et press, og det kan være en utfordrende overgang for slektsfosterforeldre som går fra å være tante eller bestefar til å bli barnets primære omsorgsperson. Selv om det er en fordel at barnet allerede har et kjennskap til sine nye omsorgspersoner, kan belastningen være stor for familiemedlemmene som tar på seg en ny rolle. Familier med en bakgrunn preget av konflikter, har et mer risikofylt utgangspunkt som kan påvirke omsorgssituasjonen til barnet negativt. Dette understreker behovet for at barnevernet ikke bare må vurdere de mulige slektsfosterforeldrenes evne til å gi omsorg, men også ta hensyn til familiedynamikken og dens potensielle innvirkning på barnet.

Ved beslutninger i barnevernet skal prinsippet om barnets beste alltid ha høyest prioritet, men å vurdere og implementere dette prinsippet i praksis kan være utfordrende. Det vil være flere faktorer å vurdere, og det kan være vanskelig å vite hvilke av de man skal legge til grunn for å sikre barnets beste. Å finne balansen mellom fordelene ved å plassere et barn i slektsfosterhjem, som kulturell kontinuitet og en følelse av tilhørighet, og de potensielle ulempene, som familiekonflikter og dårlig sosial og økonomisk stabilitet, kan være utfordrende. Før man tar en beslutning om hva man mener er det beste for barnet, er det viktig å også vurdere det biologiske prinsippet og barnets rett til medvirkning. Det biologiske

prinsippet viser til at det generelt er til barnets beste å vokse opp hos sine biologiske foreldre, og dette er noe barnevernet skal jobbe for før en eventuell flytting blir vurdert. Samtidig er det avgjørende å innhente barnets synspunkter og perspektiver i avgjørelser om barnet skal flyttes, enten det er til et slektsfosterhjem eller et ordinært fosterhjem. Dette er også forankret i lovverket og bidrar til at barnets stemme blir hørt og respektert i beslutningsprosessen for å sikre barnets beste.

Det er tydelig at slektsfosterhjem ofte kan tilby en mildere overgang for barn, ved at det kan bidra til å opprettholde eksisterende familiebånd og gi kontinuitet og stabilitet i barnets liv. Forskningsfunn indikerer at barn i slektsfosterhjem har bedre mental helse og færre atferdsproblemer sammenlignet med barn i ordinære fosterhjem. En av grunnene til dette kan være at barn opplever færre brudd, slik som skifter av den sosiale kretsen og deres miljø, samt at de opplever større stabilitet.

Gjennom diskusjonen har det blitt identifisert flere fordeler og ulemper ved plassering i slektsfosterhjem. Det er viktig å erkjenne at man aldri kan være sikker på om en slik plassering er til det beste for barnet, ettersom man nødvendigvis ikke vet hvordan beslutningen vil virke inn på barnet og det langsiktige utfallet er ukjent. Barneverntjenesten står overfor en utfordrende beslutningsprosess, der de må ta hensyn til flere faktorer. Likevel, ved vurderingen av plassering av barn utenfor hjemmet, og i vurderingen av hvilket type fosterhjem barnet eventuell skal plasseres i, skal barnet få medvirke, og prinsippet om barnets beste skal være høyest på prioriteringslisten.

Litteraturliste

- Backe-Hansen, E. (2017). Omsorg i konflikt: Hvordan sikre barns beste når de er i fosterhjem. I *Barn i Norge 2017 konflikt – artikkelsamling* (s. 9-21). *Voksne for Barn*.
https://vfb.no/content/uploads/2019/12/WEB_VfB_BiNrapporten2017.pdf
- Backe-Hansen, E., Kjelsaas, I., Bruvoll, A., Ellingsen, D., Westberg, N.B. & Guldvik M.K. Oppfølging av fosterhjem og fosterbarn. *Menon Economics*.
[https://www.menon.no/wp-content/uploads/2019-112-DEL-A-Oppf%C3%B8lgning-av-fosterhjem-og-fosterbarn.pdf](https://www.menon.no/wp-content/uploads/2019/112-DEL-A-Oppf%C3%B8lgning-av-fosterhjem-og-fosterbarn.pdf)
- Barne- og familiedepartementet. (2022, 24. Juni). *Høringsnotat: Forskrift om barns medvirkning i barnevernet*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e2999438b6a84628a93af59503243c4c/horingsnotat-om-medvirkning-endelig-versjon-.pdf>
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernloven>
- Brottveit, G. (2013). Barnets beste – en fortolkende tilnærming til begrepets betydning i en barnevernfaglig kontekst. *FONTENE forskning*, 1/13, 18-31.
<https://fontene.no/forskning/barnets-beste-6.584.865373.0c2189ee2c>
- Bufdir. (u.å). *Barn i fosterhjem og beredskapshjem*. Hentet 10. April 2024 fra
<https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/barn-i-fosterhjem>
- Bufdir. (u.å). *Ulike typer fosterhjem*. Hentet 10. April 2024 fra
<https://www.bufdir.no/fosterhjem/ulike-typer-fosterhjem/>
- Bunkholdt, V. (2022). *Fosterhjemsarbeid: Fra rekruttering til tilbakeføring* (utg. 5). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bunkholdt, V. & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (utg. 5). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (utg. 6). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dyrhaug, T. (2022, 6. juli). *Stadig færre barn i barnevernet*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern/artikler/stadig-faerre-barn-i-barnevernet>

- Falch-Eriksen, A. (2018). *Stabilitet i fosterhjem: Internasjonal forskning om barnet behov for trygghet og forutsigbarhet* (NOVA Rapport 4/2018). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Folkehelseinstituttet. (2022, 28. September). *The Campbell Collaboration*.
<https://www.fhi.no/ku/oppsummert-forskning-for-helsetjenesten/the-campbell-collaboration/>
- Forskrift om barns medvirkning i barnevernet. (2023). *Forskrift om barns medvirkning i barnevernet* (FOR-2023-10-12-1631). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-10-12-1631>
- Forskrift om fosterhjem. (2023). *Forskrift om fosterhjem* (FOR-2003-10-13-1632). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-10-13-1632>
- Helsetilsynet. (u.å). *Oppfølging av barn i fosterhjem*. Hentet 17. April 2024 fra
https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/internserien/2022/barneverntjenestens-oppfolging-av-barn-i-fosterhjem.-veileder-for-landsomfattende-tilsyn-2022-2023/oppfolging-av-barn-i-fosterhjem?b=toc_723939#toc_723939
- Holtan, A. (2002). *Barndom i fosterhjem i egen slekt*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Huseby, I.S.D. (2019). *Samarbeid med barn: En utforskende analyse av samarbeidspraksiser med barn i barneverntjenesten med vekt på barnets perspektiv*. [Doktorgradsavhandling]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Menneskerettsloven. (1953). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (04-11-1950). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2
- Menneskerettsloven. (1953). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (04-11-1950). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2
- Møller, S.N. & Skytte, M. (2004). Mit barn er anbragt: Etniske minoritetsforældres fortællinger. *Socialforskningsinstituttet*.
https://viden.sl.dk/media/6014/mit_barn_er_anbragt.pdf
- NOU 2016: 16. (2016). *Ny barnevernslov: Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>

- PROBA samfunnsanalyse. (2017). *Barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem*. (Rapport 2017-03). https://proba.no/wp-content/uploads/barn_med_minoritetsbakgrunn_i_fosterhjem.pdf
- Prop. 73 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/?ch=9>
- Qureshi, N. A. (2005). Profesjonell kultursensitivitet framfor faglig etnisentrisme. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 2(3), 261–274. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2005-03-05>
- Regjeringen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Barne- og familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Salkauskiene, I., Wilson, S., Gresdahl, M., & Juul, R. (2023). Children's experiences of collaborative relationship with child welfare and protection professionals in Norway: a state-of-the-art review. *Nordic Social Work Research*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2298673>
- Skytte, M. (2014). Kulturutfordringer setter barnevernets generelle utfordringer på spissen. I *Fosterhjem i slekt og nettverk – artikkelsamling* (ss. 44-52). Bufetat. https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Fosterhjem_slekt_nettnettverk_artikkelsamling.pdf
- Thørnblad, R. (2019). Slektsfosterhjem i offentlig barnevern. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 86(4), 221–235. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-04-02>
- Tonheim, M., Iversen, A. C., & Grønn-Jensen, L. (2021). Redde for å miste, redde for å kreve, redde for å være vanskelige: Relasjonen mellom barneverntjenesten og slektsfosterhjem. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 98(1), 20–39. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-01-03>
- Winokur, M., Holtan, A. & Batchelder K.E. (2014). Kinship Care for Safety, Permanency, and Well-being of Children Removed from the Home for Maltreatment: A Systematic Review. *Campbell Systematic Review*, 10(1), 1-292. <https://doi.org/10.4073/csr.2014.2>
- Aamodt, H.A., & Mossige, S. (2014). *Kontakt på sosiale medier mellom foreldre og barn under offentlig omsorg* (NOVA Rapport 4/14). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

